

Oponentský posudok na habilitačnú prácu mgr. Mgr.art. Barbory Hodasovej
Masterpiesces, investment and representation. Goldsmithery of central Slovak
mining towns in the early modern period. Veda a Academia, Bratislava a Praha
2022, 224 s.

Dovoľte mi, aby som ešte predtým, než sa vyjadrím k habilitačnej práci, konštatoval, že som si dôkladne preštudoval aj habilitačný spis a bez pochybností uzatváram, že jej rozsiahla publikačná činnosť, knižná a časopisecká, domáca i zahraničná prístupná online na stránke academia.edu od roku 2001 do súčasnosti je viac ako úctyhodná a nevzbudzuje vo mne žiadne pochybnosti, že habilitantka úspešne zavŕši svoju habilitáciu na Trnavskej univerzite, kde istý čas aj pedagogicky pôsobila.

A teraz sa mi dovoľte, aby som sa venoval habilitačnej práci Barbory Hodasovej. Habilitačná práca v anglickom jazyku, ktorá vyšla v spolupráci dvoch najvýznamnejších vedeckých vydavateľstiev na Slovensku a v Českej republike je výsledkom rozsiahleho vedeckého výskumu prakticky od roku 2001 až po ostatnú syntézu v roku 2002 novovekého umenia a umeleckého remesla v oblasti banských miest na území dnešného Slovenska. Tento záujem vznikol zrejme ešte pred začiatkom štúdia na Filozofickej fakulte a neskôr na Ústave dejín umenia, dnešné Centrum vied u umení SAV, kde je dnes riaditeľkou organizačnej zložky Ústavu dejín umenia. Prebudil sa, predpokladám, už počas štúdia na škole úžitkového výtvarníctva v Kremnici. Výsledkom tohto výnimočného záujmu a dôkladného výskumu boli okrem dizertácie viaceré štúdie, ktoré sú súčasťou bibliografického súpisu habilitačnej práce.

Na prvý pohľad, či na prvé prečítanie, habilitačná práca môže pôsobiť ako sústredený a minuciozny výklad vybraných diel alebo objektov umeleckého remesla od kanvíc, pokálov až po liturgické kalichy, cibória a monštrancie, ktoré formálne a ikonograficky analyzuje a komparuje s príbuznými dielami stredoeurópskeho a európskeho formátu a situuje na základe archívneho štúdia. Dôkladnosť a rozsiahlosť, s ktorou habilitantka pristupuje k umelecko-historickej práci sa prejavuje hustotou faktov a komparácií na každej strane knižne vydané habilitácie. Tým vzbudzuje habilitačná práca zaslúžený rešpekt.

Už toto by zrejme každému z oponentov či oponentiek dostačovalo, aby napísali kladný posudok. Ale habilitačná práca Barbory Hodasovej má aj ďalšiu vrstvu alebo pod záľahou konkrétností a falzifikácií a verifikácií presvitajúci skrytý plán, na ktorý upozorňujú názvy kapitol. A to nielen ich doslovným znením, ale predovšetkým ich zakončením otáznikmi. To naznačuje, že habilitantka nemá len znalecké a interpretačné ambície, ale že chápe svoju prácu, ako zapojenie sa do diskusií o dôležitých a dodnes aktuálnych umelecko-historických problémoch. A to je v dvojakom zmysle pozoruhodné. Po prvé tým, že ani svoje vlastné zistenie nepovažuje za definitívne a po druhé, že problematizuje práve tie okruhy umelecko-historickej práce, ktoré sa na Slovensku, ale aj celosvetovo považovali a dodnes ešte často považujú za samozrejmé, alebo uzavreté.

Mohla by vzniknúť oprávnená otázka, ako sa k sebe majú mnou spomínané vrstvy habilitačnej práce, a či jedna nepotláča druhú, alebo naopak? A tu čitateľ zisťuje, že vybrané artefakty nevzbudzujú len potrebu umelecko-historického výskumu, ale na základe im vlastnej skladobnosti a stvárnenia metodologické otázky priamo iniciujú. A to je tretí významný prínos habilitačnej práce Barbory Hodasovej. Aj keď dobre vieme, alebo tušíme, že veľké diela podobne ako umelecko-remeselné objekty nie sú dielom jedného umelca, ale viacerých rúk, diela prezentované v habilitačnej práci to bez zložitého preukazovania na základe nových technologických vymožeností reštaurátorskej práce, priamo ponúkajú a ponúkajú, ale tieto možnosti zostali nevyužitú práve preto, že sa tzv. veľké dejiny umenia sústreďovali na veľkých jedinečných tvorcoch, na tradičné umelecké druhy a žánre a unikátne, jedinečné diela. Ale napríklad už prvé dielo, ktorou habilitácia začína: kanvica banskoštiavnickej rodiny Reuter od Bartomoleja Weigla z prvej polovice 17. storočia je nielen utvorenou syntetizujúcou formou, ale práve zloženinou zlatníckej, emailerskej a plaketovej tvorby, teda časti, ktorá vznikali v rôznych lokalitách s rôznorodými tradíciami, v rozličných dielňach a sú výsledkom tvorivej práce viacerých autorov. Barbora Hodasová preto prichádza s hypotetickou verziou mobilnej renesancie v úvodzovkách a táto mobilita sa rozvíja na základe poľa autorských, trhových, vkusových, lokálnych a globálnych spoločensko-kulúrnych síl. A práve toto silové pole sprostredkované spomínanými artefaktmi vyvoláva problémy a otázky, či sú tieto diela vysvetliteľné len formálne alebo ikonograficky alebo na základe nových sociálnych dejín umenia alebo dokonca kultúrnymi dejinami, či ich možno pripísať jedincovi z určitého prostredia, v akom zmysle možno hovoriť o tvorcoch na základe lokality (v našich podmienkach zaužívané atribúcie napríklad slovenský, trnavský, kremnický či viedenský majster), keď je lokalít viac a samotní majstri putovali a ako prijímať zaužívanie koncepcie centier a periférií alebo selektívnych križovatiek rozmanitých umeleckých a kultúrnych tendencií. To sú aj otázky, o ktorých by sa mohla podrobnejšie rozhovoriť samotná habilitantka na základe jej výberu.

Na základe napísaného odporúčam vedeckej rade po úspešnej obhajobe udeliť vedecko-pedagogický titul docent.

V Bratislave 08. 01. 2025

prof. doc. PhDr. Marian Zervan, PhD.